

Betonproduktenindustrie bouwt aan arbobeleid

ISN= 8243

Erik Pennekamp

Oosthoek/Kemper BV kent het Ministerie van SZW van binnen en van buiten. Niet alleen door bezoeken aan DGA of de Arbeidsinspectie, maar ook omdat meer dan duizend betonnen kolommen van

het Tilburgse bedrijf het Haagse pand overeind houden. De Betonprijs 91 was de beloning. Of het arbobeleid in de prijzen gaat vallen is nog niet zeker, maar er wordt wel keihard aan gewerkt.

Een paar jaar geleden kwam de betonproduktenindustrie in een kwaad daglicht te staan. Onderzoeken door werknemersorganisaties zouden zonneklaar aantonen dat er verschrikkelijk veel mis was in deze branche. Al vecht de heer G.A. Hack van de Bond van Fabrikanten van Betonprodukten in Nederland (BFBN) de kwaliteit van deze onderzoeken aan, vast staat dat lawaai, trillingen, klimaat en stof het werken in de betonindustrie tot een onplezierige en vaak ongezonde bezigheid maakten. Rapporten van de Arbeidsinspectie lieten aan duidelijkheid weinig te wensen over, het ziekteverzuim van meer dan 11% evenmin. Recentelijk nog heeft de Arbeidsinspectie Nieuwegein in 34 bedrijven een onderzoek ingesteld: rond de 60% van de ruim elfhonderd werknemers staat bloot aan geluidsniveaus van meer dan 80 dB(A), de helft hiervan zelfs aan meer dan 90 dB(A). Op één bedrijf na waren voldoende gehoorbeschermingsmiddelen ter beschikking, maar ze werden niet of nauwelijks gebruikt.

Omkasting van de mallen is moeilijk. Foto: Kees van Groeninge

Alles bij elkaar voldoende reden voor de BFBN om het arbobeleid met voortvarendheid aan te pakken. Niet alleen uit sociaal gevoel, maar ook, aldus directeur F. Lasonder van Oosthoek/Kemper BV in Tilburg, omdat een goed arbobeleid mensen binnen de poort houdt. Chef timmerwerkplaats Van der Bom is daar een bewijs van. Bij zijn vorige baas stond hij vaak de hele dag in oplosmiddeldampen die bij het lakken van de werkstukken vrijkwamen. 'Daar werd ik echt misselijk van. Letterlijk. Ik was veel te bang dat ik er iets aan zou overhouden. Hier is het veel beter geregeld. Als we een op maat gemaakte mal moeten lakken, dan doen we dat met de ventilatie vol aan en met een goed masker voor. Maar pas om vier uur. De rest van de jongens is dan de hal uit.' Van der Bom bevestigt ongevraagd het beeld

dat de Arbeidsinspectie kreeg over het gebruik van gehoorbeschermingsmiddelen: 'Zeven van de tien mensen vraagt er niet om, maar als je ze er op attent maakt, is er geen probleem. Twee van de tien pakken het uit zichzelf. En die ene, ach, die moet het zelf maar weten.'

Bedrijfsleider J. Sipkema wil een stap verder. 'Als een machine is afgeschreven, wordt bij de aanschaf van een nieuwe ook de arbocomponent meegewogen. Binnenkort komt er een nieuwe vandiktebank en een nieuwe cirkelzaag. Die mogen best wat meer kosten als ze minder herrie maken. Daar is een behoorlijk ruim budget voor.'

De nieuwe slijpmachine is een voorbeeld van een investering die de produktiesnelheid aanzienlijk heeft doen toenemen en die ook nog ergonomisch verantwoord is. Als een

soort grasmaaier duwt één man het apparaat over een staalplaat waar voorheen drie man op hun knieën lagen te ploeteren.

Rubber blokken

In de grote hal waar het beton in de mallen wordt gestort, draagt wel iedereen gehoorbescherming: elke werknemer heeft zijn eigen otoplastiek. De herrie is dan ook oorverdovend. De mallen waar het beton in wordt gestort staan op een aantal trilmotoren, die het beton moeten verdichten door de lucht eruit te trillen. Dat duurt maar een paar seconden, maar in die tijd klinkt een geluid of twintig opgevoerde pneumatische hamers tegelijk staan te jekkeren. Bij grotere werkstukken staan de werknemers op de mallen, waardoor de grote trillingsbelasting ontstaat. ▶

Veertig mallen betekent veertig geluidsbronnen. Een werkstuk blijft op één station, waardoor omkasting onmogelijk is, vooral ook omdat een week later een mal met andere afmetingen op diezelfde plaats kan liggen. Vanuit de BFBN wordt onderzoek naar alternatieve verdichtingsmethoden en andere methodes voor geluidsvermindering geëntameerd. Bij Oosthoek/Kemper is er voor gezorgd dat de trilmotoren op rubber blokken staan. 'Vierduizend blokken, f110 per stuk. Reken maar uit. Je zal de bedrijven de kost moeten geven waar de motoren gewoon rechtsreeks aan de vloer zijn vastgeschroefd', aldus Sipkema.

Niet iedereen in de betonindustrie is even overtuigd van de noodzaak van arbobeleid. Opmerkingen als: 'Ach het gaat best goed, op vrijdag drinken we altijd een biertje met de jongens' of 'op de personeelsavond is iedereen er, dus het zal wel meevallen' werden meer dan eens gemaakt. Toch is de BFBN hard aan de slag gegaan. Met als basis de COB/SER brochure 'Arbobeleid in de industrie' is eerst een eigen brochure opgesteld, gevolgd door het concretere 'Arboplannen in de betonproductenindustrie'. 'Ondernemers belden ons op', vertelt Hack, 'hoe moeten we het aanpakken, waar moeten we beginnen? Vergeet niet dat veel bedrijven in onze branche gerund worden door een directeur, een verkoopleider, een bedrijfsleider en een administrateur die er ook nog eventjes Personeelszaken bijdoet. Die mensen zitten al tot over hun oren in het werk, daar komt arbozorg ook nog bij. 'In andere bedrijfstakken zie je dat na het verschijnen van een brochure de zaak stagneert, de mooie plannen worden niet uitgevoerd. Ik wil mede trachten dat te voorkomen. Op de ledenvergadering van de BFBN hebben we de directies voorgelicht en enthousiast gemaakt. Het is in onze visie een top-down proces. Nu zijn de directies aan de beurt, straks de bedrijfsleiders en PZ-mensen. Registreer dit zus, sluit je bij die club aan, doe dit, laat dat. Van daaruit moet het naar de werkvloer, want daar moet het tenslotte gebeuren.'

Praktisch en concreet

De brochure 'Arboplannen' van de BFBN is heel praktisch en concreet: leg vast wie verantwoordelijk is voor welk deel van het arbobeleid, leg taakinhoud en te besteden tijd vast, leg vast wie wanneer aan wie verantwoording aflegt, leg vast welke middelen er beschikbaar zijn. Denk ook aan procedures bij investerings-

beslissingen, aan de communicatiekanalen met OR en VGW-commissie, leg vast welke procedure moet worden gevolgd bij klachten van werknemers, bij ongevallen en bij het inschakelen van deskundigen en de Arbeidsinspectie.

Het werkoverleg ziet Hack als belangrijk middel om de man op de vloer te motiveren. Minstens zo belangrijk is het volgens hem om goed te luisteren, zodat het niet blijft bij top-down, maar dat de bal ook wordt gekaatst en weer opgevangen. 'We willen dat de werknemer de kans krijgt om gemotiveerd aan te geven wat er schort aan zijn werkomgeving. Luister daar naar, zeggen we tegen de ondernemers, want gemotiveerde mensen doen het zelf ook goed, hebben een hogere produktiviteit.' Bij Oosthoek/Kemper is het overleg tussen directie, OR en VGW-commissie gestructureerd. 'Enerzijds hebben we samen het beleidsplan en het jaarplan geaccordeerd, anderzijds koppelen we terug wat we er van hebben gebakken', vertelt Lasonder. Voorzitter W. Pieterse van de OR laat zien hoe het in elkaar zit: 'OR en ondernemingsleiding hebben natuurlijk hun normale overleg. Onze VGW-stuurgroep, waar twee OR-leden inzitten, houdt contact met zowel de directie als de OR. Zij kunnen ook deskundigen inschakelen van bijvoorbeeld de BGD.' Richting werkvloer ligt er volgens directeur Lasonder nog een probleem. 'Dat is het bewustwordingsproces waar we midden inzitten. De verantwoordelijkheid van de man op de vloer moet eerlijk gezegd nog echt gaan leven. Dat vergt een cultuurverandering, een mentaliteitsverandering.'

Bedrijfsleider Sipkema vindt de ouderwetse ideeënbus een uitstekend middel voor communicatie, ook op arbogebied. 'Handiger is ten slotte vaak automatisch veiliger. Laatst stelde iemand voor een loopbordes te maken om de kubels waarmee het beton wordt aangevoerd schoon te spuiten. Daarmee sloegen we twee vliegen in één klap.'

Aan de slag

Over bedrijfsgezondheidszorg en over voorlichting & onderricht verschijnt binnenkort een brochure bij de BFBN. Checklijsten zullen evenmin ontbreken, en over de uitkomst van onderzoek naar produktieapparatuur staat ook een advies op stapel. Daarnaast ondersteunt de BFBN een project van de Nieuwe Industriële Bedrijfsvereniging (NIBV) over ziekteverzuim. De Arbeidsinspectie Nieuwegein stelt de aanpak van de BFBN als voorbeeld

voor andere branche-organisaties: 'Ook voor andere bedrijfstakken zijn de brochures bruikbaar', aldus het blad Beter Werk van de AI. Met de Federatie van Bedrijfsgezondheidsdiensten zijn gesprekken gaande, zodat de BGD makkelijker in de betonproductenindustrie binnenkomt. 'We zeggen: ondernemer, ga met de BGD aan de slag, want zij kunnen anders dan de bedrijfsvereniging invulling geven aan het onderzoek mens/werkplek.' Toch heerst bij Hack nog wel enige twijfel. 'In de laatste discussie is het probleem gerezen dat je bezig bent weer een instituut op te krikken. Straks hebben we een bedrijfsvereniging die registreert, een GMD die begeleidt en controleert en een ander groot instituut voor de werkplek/mens-relatie. Ik denk dat er een groei bezig is die kostenverhogend gaat werken in plaats van kostenverlagend. Al is het belangrijk om bedrijfsgezondheidszorg te hebben, net als in de hele Simons-discussie zeggen wij ook: wat is zorg en wat is meer dan zorg?' Het contact van Oosthoek/Kemper met de BGD verloopt soepel. 'Van periodieke audiometrie via verzuimanalyses en verzuimbegeleiding naar voorlichting en keuringen. We laten natuurlijk niet iedereen jaarlijks keuren; maar neem bijvoorbeeld onze montageleider. Die racet alle werken af, vroeg op pad, laat thuis, de hele dag in de auto. Hem laat ik ook op

De BFBN

In de betonproductenindustrie worden op fabrieksmatige wijze van beton een groot aantal produkten vervaardigd: rioolbuizen, heipalen, tegels, gevelementen, geluidsschermen, stalroosters, etc. Van de 270 ondernemingen zijn er 150 verenigd in de Bond van Fabrikanten van Betonprodukten in Nederland, de BFBN. In werknemers uitgedrukt: 8500 van de 9500; in omzet: 2 miljard van de 2,2 miljard. Er zijn twee sectoren te onderscheiden: de betonwaren, waar weinig mensen het industriële proces sturen om en masse een produkt als bijvoorbeeld betonstraatstenen te maken, en de prefab waar onder andere vloer- en gevelementen voor de woning- en utiliteitsbouw worden vervaardigd. De BFBN, een organisatie die sinds 1922 bestaat, is de overkoepelende organisatie voor alle produktsectoren. Tot de taken van de bond horen de cao-onderhandelingen, kwaliteitsbeleid, het behandelen van economische en technische vraagstukken, het verzorgen van vakopleidingen en, sinds 1991, het arbeidsomstandighedenbeleid in de branche. De brochures zijn te bestellen bij de BFBN, postbus 194, 3440 AD Woerden.

zijn eigen verzoek extra in de gaten houden.'

Hack laat het niet bij brochures. Begeleiding is van levensbelang, anders verzandt het binnen de kortste keren is zijn mening. 'Een boek is mooi, maar je bladert het een keer door en je zet het in de kast om het er nooit meer uit te halen. Een brochure niet, die werk je in een avond door en daarna kan je meteen aan de slag.' Over de aanpak van het ziekteverzuim bijvoorbeeld, een project dat vanuit de bedrijfsvereniging NIBV is gestart, organiseert de BFBN regionale

Oosthoek/Kemper BV

Oosthoek/Kemper BV is ontstaan uit een fusie van Oosthoek en Zoon in Zoeterwoude (1821) en Kemper Beton Tilburg (1934), en behoort tot de Rheinisch Westfälische Kalk Nederland NV in Vuren, dat op zijn beurt weer deel uitmaakt van de internationale Readymix Groep (omzet f8,5 miljard, 25 000 werknemers). In 1989 is op initiatief van de aandeelhouders de fusie tussen de twee soortgelijke bedrijven op gang gebracht. In de hoofdvestiging in Tilburg houden 125 mensen zich bezig met het ontwerpen, berekenen, tekenen, produceren, transporteren en op de bouwplaats monteren van prefab bouwelementen, in de fabriek in Zoeterwoude werken 75 mensen in de produktie. Het bedrijf is gespecialiseerd in constructiebeton voor kantoren, parkeergarages, en gebouwen voor handel, industrie en overheid. Daarnaast worden sierbeton gevelementen voor de utiliteitsbouw en de woningbouw geleverd. De omzet bedroeg in 1991 ca. f45 miljoen. Recent werk: Ministerie van SZW, Esso Benelux kantoor in Breda, Sony City en Sony Plaza in Badhoevedorp, Coopers & Lybrand in Amsterdam, vier kantoren in Farnborough (GB) en het hoofdbureau van politie in Rotterdam.

voorlichtingsdagen voor zijn leden, gevolgd door een pilot studie in vier bedrijven. Daarna volgen nog workshops, begeleiding bij invoering in het eigen bedrijf en een evaluatie. Hack is al blij als het ziekteverzuim daalt met 1 à 2%.

Oosthoek/Kemper zit volgens Lasonder onder het branchegemiddelde. 'Ik zal nooit zeggen welk verzuim terecht is en welk verzuim niet, maar er is een groot grijs gebied. Dat gebied is beïnvloedbaar op wel twintig manieren. Het begint met ervoor te zorgen dat iedereen met plezier naar zijn werk gaat. Dan wil je je collega's niet teleurstellen. Ziekmeldingen komen rechtstreeks bij de betrokken chef

binnen. Met die chefs hebben we regelmatig overleg. Dan komt de vraag aan de orde waarom het verzuim op de ene afdeling veel hoger is dan op de andere. Veel praten met de mensen helpt echt. De bedrijfsarts, de chef, maar ikzelf ook, ik ga regelmatig de fabriek in. Ik vind het heel belangrijk om zelf met de mensen te praten. Soms pak ik de telefoon. Gelukkig zijn we klein genoeg om iedereen te kennen. Maar we schromen ook niet om wat hardere gesprekken te voeren. Daar zijn we niet flauw in.'

Het contact met de Arbeidsinspectie verloopt van beide kanten soepel. 'Als ik een probleem heb dan leg ik dat op tafel. Daar doe ik niet moeilijk over. Ik ben blij met steun van deskundigen, ook die van de Arbeidsinspectie. Een paar jaar geleden kregen we een forse brief over onze vestiging in Zoeterwoude. Daar zat voor mij niet echt iets nieuws bij, maar het dwingt je wel om bezig te blijven.' Andersom weet de AI Oosthoek/Kemper ook te vinden als er hoog bezoek moet worden rondgeleid. Pieter van Vollenhoven, op werkbezoek bij de AI Breda, heeft zich persoonlijk op de hoogte gesteld van het wel en wee van de betonproduktenindustrie. Voor Lasonder een extra aanwijzing dat Oosthoek/Kemper op de goede weg is.

Lezingenserie over Arbeidsomstandigheden

Het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA organiseert dit voorjaar wederom de Lezingenserie Actuele arbothema's. Bijna de helft van het aantal lezingen van deze lezingencyclus betreft nieuwe onderwerpen, die aansluiten bij actuele ontwikkelingen. De nieuwe onderwerpen zijn: Verzuimbeheersing in de praktijk; Geïntegreerd arbo- en verzuimbeleid; Veiligheidsinformatie over gevaarlijke stoffen; Fysieke belasting bij tillen, duwen en trekken; Ontwikkelingen rond arbo-deskundigheid; Voorlichting en onderricht bij fysieke belasting; Bedrijfsinterne milieuzorg; Veiligheid in praktijklokalen van onderwijsinstellingen; Produktveiligheid en produktaansprakelijkheid; Klimaatbeheersing in kantoren. Daarnaast is aandacht voor de meer klassieke onderwerpen als het arbojaarplan en het arbojaarverslag, het welzijnsbegrip in de Arbowet, het omgaan met de Arbowet zelf, het kantoor als werkplek, toxische stoffen beleid en specifieke onderwerpen als het werken in besloten ruimten en aan laagspannings-installaties. De lezingen zijn bedoeld voor functionarissen die - direct of indirect - betrokken zijn bij het beleid rond arbeidsomstandigheden en die zich snel en effectief willen oriënteren. Alle lezingen (totaal 30) duren een halve dag en kosten f185 per lezing, inclusief syllabus. De lezingen vinden plaats van 27 april t/m 3 juni 1992 en worden gehouden te Zwolle.

Inf.: Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, Postbus 75665, 1070 AR Amsterdam. Tel. 020-5498441. Fax 020-6462310.